

To, kar so Japonci hoteli z vojno preprečiti, so z vojno še pospešili. Namesto da bi kitajski narod ovirali na poti do enotnosti, so ga prisilili, da bo v boju prekalil in skoval svojo jekleno enotnost.)

Morda se bo Kitajcem kljub trenutnim neuspehom posrečilo zrušiti japonsko militaristično monarhijo, pregnati japonske imperialiste iz Kitajske in s tem ustvariti Zedinjeno vsekitajsko republiko, ki bo urejena po demokratičnih načelih in bo postala tako nov močan steber miru na Vzhodu. Prav tako bi na ta način onemogočili Japoncem, da bi ustvarili močno vojaško bazo za napad na Sovjetsko zvezo, in iztrebili kali nove vojne, v katero bi se zapletel ves svet.

Boj kitajskega naroda za neodvisnost je torej boj vsega naprednega človeštva proti fašističnim vojnim hujskačem, boj za ohranitev kulture in resnične civilizacije.

Fr. Seršen

KRITIKA

IVAN PRIJATELJ

Borba za individualnost slovenskega književnega jezika v letih 1848—1857. V Ljubljani 1937. Izdalo slavistično društvo. Naš rajni učitelj, dr. Ivan Prijatelj, je izdal prvi del te razprave v ČJKZ IV. l. 1924., drugi del pa v ČJKZ V. l. 1926. V vrsti njegovih esejev in razprav, v katerih se je bavil predvsem z novejšo slovensko literarno zgodovino, predstavlja »Borba« naravno nadaljevanje »Duševnih profilov slovenskih preporoditeljev«, le da mu tu ni šlo za duševne portrete, ki bi jih od vseh strani osvetlil, ampak za en sam problem, ki je vznemirjal rodoljube v letih 1848 — 1857. Zato se je pisatelj moral marsikje omejiti, vendar je z vso ostrino svojega uravnoteženega duha izbral problem, zasledoval njegov razvoj, borbo za slovenski jezik v smislu vseslovenske integracije in torej jezikovne, kulturne in narodne diferenciacije z ozirom na »Ilire«, — kar je bilo v stvari le organsko nadaljevanje večstoletnega razvoja — in na drugi strani borbo za neko neživiljenjsko južno- ali celo vseslovansko mešanico, ki so jo zagovarjali tisti ljudje, katerim je bilo spoznanje resničnega sveta in resničnih potreb in nalog do naroda zakrito, ki so imeli pač smisel za številčno vrednost množic, a so bili brez vsakega čuta za nravno veličino četudi majhnega naroda. Zgrešena ideologija o jezikovnem združenju ali enotnosti Južnih Slovanov se še danes pojavlja tu in tam v družbi z enako zgrešenimi političnimi in drugimi pokreti za narodno enotnost. Njeni zagovorniki ponavljajo ob takih prilikah dokaze jalovega ilirizma, deloma pa prihajajo na dan z novimi dokazi, ki so ravno tako jalovi. A na kulturni in jezikovni strani je zmaga že vnaprej in za zmeraj odločena v korist slovenske narodne individualnosti. Za neki neresničen jezik so se potegovali najbolj ljudje perifernih okolišev slovenskega ozemlja, kjer pojem o narodni samobitnosti do takrat pogosto ni segel preko rodoljubnih besed. To so bile v nekem oziru jezikovne inovacije, ki pa s periferije nikdar ne preprežejo jezikovnega ozemlja, tem manj, ker so nastale in živele v sorazmerno ozkem krogu literarnih interesentov. Gotovo bi tudi brez toliko odločnih dejanj Svetca, Cegnarja, Cigaleta in dr. zmagala naravna pot jezikovnega razvoja, le da bi se bila zmaga morda zavlekla in bi nastopila šele po občutni škodi. Za človeka, ki je sledil boju za individualnost jezika, po teh letih vrazovščina ni bila več možna. Važna posledica dogodkov v letih 1848 — 1857. pa je nastop vseslovenske jezikovne integracije. Štajerci, Korošci in Primorci (ti najmanj), ki so bili na tem, da začno razvijati samo-svojo književno kulturo v smislu samostojnega jezika, so se pridružili enotnemu slovenskemu jeziku. Tu ni šlo za nekako majorizacijo enega jezika

ali dialekta nad drugim, ampak samo za posplošenje enega govora, ki je imel za seboj že dolgo razvojno pot in postal književni jezik — z vsemi pojmi, ki so v njem obseženi, — nad ozemljem, ki je imelo isti jezikovni sistem že celo tisočletje. Do tod more iti jezikovna enotnost neglede na individualistično črto slovanske psihe (ta precej romantična misel je Prijatelju glavni vzrok za razbitost Slovanov), preko naravnih mej, ki so jih ustvarili historični, to je ekonomski, socialni in politični pogoji — pa bi ne mogel prestopiti niti kolektivizem Germana in kakor kaže zgodovina, tudi ni. — To, tako rekoč notranjo borbo za slovenski jezik pa je spremljala druga, ki je Prijatelj skoraj ne omenja, kjer je bil uspeh vse bolj počasen in zmaga težja, namreč borba, da se uvede slovenščina z vsemi pravicami državnega jezika v šole in urade. Za ta predvsem politični boj pa so imeli ljudje kljub »pomladi narodov« manj smisla in manj sreče in tudi danes nismo z rezultati zadnjih desetletij zadovoljni, saj se kljub redkim stražarjem položaj vztrajno slabša. In zaradi tega so učenci rajnega učitelja v opomin sebi in vsem ponatisnili omenjeno razpravo v razkošni knjigi, ki je le dokaz toplih čustev do učiteljevega spomina.

Razpravi se pozna, da jo je pisal pisatelj »Duševnih profilov«, vendar po moči sinteze kakor tudi po odlikah, ki jih daje Profilom Prijateljjev stil in vsa njegova izdelana in razgledana osebnost, zaostaja za njimi. Dosega jih pa po svoji programatični vrednosti. Sicer tudi sam problem ne nudi prilike za ostre karakterizacije udeležencev te borbe, saj med njimi ni bilo zelo samoraslih ljudi, ampak je mogel pisatelj z oznako na začetku razprave dovolj očrtati njih duševni obraz. Trditve, misli in dokazi v številnih citatih iz sodobnih časnikov se ponavljajo in tako se mora ponavljati tudi komentar, posebno na koncu razprave. — Izdaje Prijateljjevih del, ki jih imamo že v rokah in ki šele izidejo, mnogo bolj enotno osvetljujejo podobo našega učitelja kakor pa dela, raztresena po časopisih in revijah. Tako se Prijateljeva podoba jasni pred nami zaradi lastne veličine, njegovi učenci pa zanj še niso prižgali svojih svetil.

Tone Šifrer

FRANC JAKLIČ.

Izbrani spisi. I. Uredil Janez Logar. Izdala in založila Jugoslovenska knjigarna. V izbranih spisih hoče urednik postaviti pred nas podobo Jakliča-pisatelja, ki jo bo očistil vseh večjih napak, katere je v njegovem delu napravila bodisi premajhna lastna kritičnost, bodisi neprimerno obdelana snov ali pomanjkljiva tehnika. Pričakovati moramo torej samo tisto, kar je prestalo kritiko urednika in časa in kar nam bo pokazalo pisatelja v njegovem značilnem opazovanju, mišljenju in delu. Prvi zvezek izbranih spisov kaže Jakliča na začetku njegove pisateljske poti. Kmečka sredina kakor pri Jurčiču, katerega veren učenec je, mu nikakor ni predmet razglabljanja in osvetljevanja, ampak zgolj pripovedovanja in sicer v obliki zelo preprostega opisa, slike, skice in označbe. Jaklič pri svojih prvih stvareh ni znal ceniti in pretehtati snovi, ampak piše tako kot je slišal pripovedovati. Pri tem pa je zelo navezan na zgodbo, kakršno je dobil, in zato mu gre po zlu marsikak lep motiv (na pr. o rezbarju Satančku) samo zato, ker ga ni našel širše izpeljanega. Pri opisovanju nenehno prehaja v karikiranje, posebno pa še tam, kjer vaško občestvo obravnava svoja vprašanja. Nепrestano je človeku pred očmi »Kozlovska sodba v Višnji gori«, samo poudarek ni humorističen kakor tam, ampak misli Jaklič zelo resno. Sicer ne moremo odrekati Jakliču, da njegove povesti niso zasidrane v realni sredini, iz katere bi tudi brez večjega talenta, samo z boljšo tehniko, mogel napraviti res dobre stvari. Tako pa se niti pri povesti »Vaška pravda«, kjer bi imel priliko nazorno pokazati strnjenost vaškega občestva v boju za skupno posest in korist, ne